

Emilia M. Truskołaska*

Grooming, czyli uwodzenie małoletnich przez internet – aspekty kryminologiczne oraz prawne**

1. WPROWADZENIE

Rozwój internetu doprowadził do pojawienia się zagrożeń o charakterze przestępczym związanych z dostępem do treści pornograficznych i ich rozpowszechnianiem, nawiązywaniem kontaktów z dziećmi dla celów seksualnych oraz propagowaniem lub pochwalaniem zachowań o charakterze pedofilskim. Dzieci stają się bardzo łatwym celem cyberprzestępców, uzależniając się od nich. Jednym z takich przestępstw jest *child grooming* inaczej nazywany uwodzeniem dzieci (małoletnich) w internecie. Na świecie skala tego zjawiska jest bardzo duża, jednak kontrolowanie i wykrywanie wszystkich przejawów tej działalności jest niemożliwe. W ramach UNESCO powołane zostały specjalne grupy do ochrony małoletnich przed niebezpieczeństwem kontaktu z pedofilami za pośrednictwem internetu¹.

2. POJĘCIE GROOMINGU

W ujęciu kryminologicznym przez pojęcie *groomingu* należy rozumieć „działania polegające na nawiązaniu kontaktu z dzieckiem, w szczególności za pomocą sieci Internet i zmierzaniu przy użyciu środków manipulacji do nawiązania z nim relacji o podłożu seksualnym”². Jest to również mechanizm doprowadzający do udziału dziecka w pornografii dziecięcej czy prostytucji³. Równoległe do pojęcia *groomingu* w literaturze przedmiotu funkcjonują jego polskie odpowiedniki takie jak: „uwodzenie dzieci przez internet”, „nagabywanie seksualne małoletniego”,

* Dr Emilia M. Truskołaska jest asystentem w Katedrze Prawa Karnego i Kryminologii, Wydział Prawa, Uniwersytet w Białymstoku, Polska, ORCID: 0000-0002-1936-3376, e-mail: em.truskołaska@gmail.com

** Data zgłoszenia tekstu przez autorkę: 5.05.2021 r.; data przyjęcia tekstu przez redakcję do publikacji: 14.07.2021 r.

¹ M. Romańczuk-Grącka, *Grooming – między polityczno-kryminalną potrzebą a prawną-dogmatyczną krytyką*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013/19, s. 26–27.

² M. Romańczuk-Grącka, *Grooming...*, s. 24.

³ E. Kijanka, K. Lipska, *Child grooming – mroczna strona seksualności* [w:] *Stop pedofilii*, red. J. Bukala, K. Wątor, Kielce 2012, s. 138.

„elektroniczna korupcja małoletniego” czy „cyberpedofilia”⁴, które w literaturze naukowej pojawiały się znacznie wcześniej, jeszcze w latach 90. XX w. M. Bielski w definicji *groomingu* wskazuje na „manipulacyjny charakter zachowania sprawcy, polegający na pozorowaniu przyjaźni, wsparcia czy też pocieszenia, przy czym nie musi on posiadać żadnej specyficznej wiedzy psychologicznej, aby doprowadzić do pożądanego przez siebie skutku, ponieważ wystarczy jedynie przewaga doświadczenia wynikająca z wieku sprawcy w stosunku do jego ofiary”⁵. Zachowanie, którego celem jest pozyskanie ofiary w postaci dziecka skutkuje doprowadzeniem do obcowania płciowego lub innych czynności seksualnych bądź jakiegokolwiek innego zachowania o podłożu seksualnym. Takie zachowania są domeną sprawców z zaburzeniami preferencji seksualnych takich jak pedofilia. Sprawca musi wykazać się wielką determinacją, aby przygotować się do procesu uwodzenia dziecka. Musi poświęcić wiele czasu, by zdobyć potrzebne informacje, a potem znaleźć odpowiednią ofiarę. A.C. Salter *child grooming* określa mianem omotywania dziecka⁶, zaś w literaturze przedmiotu uwodzenie dziecka przez internet można znaleźć pod pojęciem psychomanipulacji. *Grooming* nie musi skutkować spotkaniem się w świecie realnym dziecka z osobą dorosłą, może skończyć się na nakłonieniu dziecka do samodzielnego tworzenia pornografii⁷.

Legalna definicja *groomingu* znajduje się w art. 23 Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych otwartej do podpisania 25.10.2007 r. w Lanzarote⁸. Polska podpisała tę konwencję, jednak do tej pory jej nie ratyfikowała. Artykuł 23 określa, że: „każda ze Stron przyjmuje konieczne środki ustawodawcze lub inne środki w celu zapewnienia karalności umyślnego składania dziecku, które nie ukończyło wieku określonego w art. 18 ust. 2 («każda ze Stron ustala dolną granicę wieku dziecka, poniżej której istnieje zakaz uczestnictwa w czynnościach seksualnych z jego udziałem») przez osobę dorosłą za pośrednictwem technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, propozycji spotkania w celu popełniania przeciwko dziecku takich przestępstw jak uczestnictwo w czynnościach seksualnych z udziałem dziecka oraz produkowaniu pornografii dziecięcej”. Bardzo podobnie *grooming* został określony w dyrektywie 2011/92/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.12.2011 r.⁹ W obu definicjach zawartych w wyżej wymienionych aktach prawnych zostały podkreślone przestępstwa pornografii dziecięcej oraz pedofilii, które popełniane są przy użyciu internetu. W definicji zawartej we wspomnianej dyrektywie został określony wiek przyzwolenia jako ten, który dziecko osiąga i nie ma w związku z tym zakazu podejmowania czynności seksualnych. Konwencja zaś

⁴ Por. M. Filar [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2012, s. 1011; M. Bielski, *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obywatelności* [w:] *Kodeks karny, część szczególna*, red. A. Zoll, Warszawa 2017, s. 781 oraz M. Budyń-Kulik, M. Kulik [w:] *Kodeks karny*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2015.

⁵ M. Romańczuk-Grącka, *Grooming...*, s. 24.

⁶ A.C. Salter, *Pokonywanie traumy – jak zrozumieć i leczyć dorosłe ofiary wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie*, Poznań 2008, za: R. Dziembowski, R. Szostak, *Child grooming w świetle polskiego prawa karnego*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013/19, s. 42.

⁷ www.fdn.pl/zapobieganie-wykorzystaniu-seksualnemu-dzieci-w-internecie (dostęp: 20.01.2021 r.).

⁸ Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzona w Lanzarote 25.10.2007 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 608).

⁹ Dyrektywa 2011/92/UE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej zastępująca decyzję ramową Rady 2004/68/WSiSW – dalej dyrektywa 2011/92/UE.

tę kwestię pozostawia do określenia stronom. W dyrektywie 2011/92/UE został zawarty również wymiar kary co do przestępców popełniających przestępstwo *groomingu* – w maksymalnym wymiarze nieprzekraczającym co najmniej roku pozbawienia wolności¹⁰.

3. ETAPY PRZESTĘPSTWA *GROOMINGU*

Grooming, jako zjawisko społeczno-kryminalne, ma znacznie dłuższą historię niż sam internet, jednak uwodzenie dzieci zaczęło być odbierane jako problem społeczny dopiero w latach 70. ub. stulecia¹¹. Dzieci nieświadomie zamieszczaają w internecie wiele informacji na swój temat. Osoby małoletnie, które posiadają konta na portalach społecznościowych trudno jest wyzbyć się nawyku codziennego logowania się na dane komunikatory. Czynności te powodują dekoncentrację oraz odwracają uwagę od spraw bieżących. Dzieci się silnie od nich uzależniają, po czym nie są w stanie funkcjonować bez codziennego logowania się na portalach społecznościowych¹². Sprawca w ten sposób może wyselekcjonować swoją przyszłą ofiarę z pewnej grupy osób. Rozpoznaje jej potrzeby emocjonalne oraz zainteresowania. Sprawca trafiając w internecie, np. podczas przeglądania blogów, na dziecko ocenia jego podatność na uwodzenie. Wówczas wyszukuje w internecie wszystkie informacje na temat przyszłej ofiary, również na temat jej rodziców. Często sprawcy czerpią informacje z komentarzy zamieszczanych przez dziecko lub jego znajomych pod zdjęciami udostępnionymi w internecie¹³.

Sprawcy przestępstw internetowych, szczególnie tych skierowanych przeciwko dobru dziecka, są w internecie anonimowi. Pozwala to na dostarczanie informacji na swój temat tylko tych, które chcemy przekazać potencjalnym sprawcom. Dzięki temu niczym nieograniczony świat internetu stanowi dużą bazę dla pozyskiwania ofiar. Jednym z ważnych elementów budowania więzi między ofiarą a sprawcą w internecie staje się wyobraźnia¹⁴. Pomaga nam stworzyć wyidealizowany obraz drugiej osoby. Osoby takie posiadają wówczas takie cechy charakteru, usposobienia, które odpowiadają ofercie. Sprawca może bardzo szybko wyeliminować swoje wady i przedstawić siebie jako osobę idealną oraz odpowiadającą swoim charakterem ofierze.

Sprawca posiadający już wszystkie informacje na temat dziecka, jakie można znaleźć w internecie, rozpoczyna proces *groomingu*. Może on trwać wiele miesięcy, zaś w niektórych przypadkach kończy się już po miesiącu. W procesie *groomingu* wyodrębnione zostały poszczególne fazy¹⁵:

- Pierwsza faza polega na zaprzyjaźnieniu się z dzieckiem i ciągłej obserwacji jego zachowań. Sprawca próbuje wcielić się w rolę przyjaciela. Mężczyzna i dziecko zaczynają rozmawiać ze sobą coraz częściej i dłużej.

¹⁰ M. Bielski, *Przestępstwa...* [w:] *Kodeks...*, s. 782.

¹¹ Ł. Wojtasik, *Pedofilia i pornografia dziecięca w Internecie*, <https://dzieckokrzywudzone.fdds.pl/index.php/DK/article/view/140>, s. 2 (dostęp: 20.01.2021 r.).

¹² A. Andrzejewska, *Dzieci i młodzież w sieci zagrożeń realnych i wirtualnych. Aspekty teoretyczne i empiryczne*, Warszawa 2014, s. 43.

¹³ https://www.edukacja.fdds.pl/b940496f-6913-4126-8c7d-f4d4c90165c8/Extras/broszura-zapobieganie_wykorzystywaniu_seksualnemu_dzieci_w_internecie-FDDS-12042017.pdf (dostęp: 20.01.2021 r.).

¹⁴ Zob. przypis 13.

¹⁵ T. Mreńca, *Zagrożenia świata wirtualnego wśród dzieci i młodzieży*, Katowice 2009, s. 24–26.

Sprawca wykorzystuje informacje zebrane o ofierze wcześniej. Rozmawiają ze sobą o problemach dziecka. Sprawca uświadamia mu, że nie tylko on ma takie problemy, pokazuje swoje przyjazne oblicze. Jest zawsze wtedy, kiedy dziecko tego potrzebuje. Przede wszystkim dziecko widzi, że sprawca rozumie jego problemy.

- Kolejna faza stanowi rozpoznanie, czy ktoś może ich nakryć. Sprawca zadaje pytania na temat rodziców, czy interesują się dzieckiem, co dziecko robi na komputerze i w jaki sposób spędza wolny czas. W dalszej kolejności przechodzą do ujawniania sobie skrywanych tajemnic. Obowiązują między nimi zasada wzajemności i zaufania. Więzy między nimi zaczynają nabierać bardzo intymnego charakteru. Zaczynają padać pytania dotyczące pierwszego pocałunku, oczywiście sprawca cały czas nawiązuje do łączącej ich przyjaźni. Pytania stopniowo przekształcają się w coraz bardziej intymne dotyczące interesowania się swoim ciałem, czy się mu przyglądało, czy dotykało się w intymnych miejscach. Sprawca cały czas podkreśla, że kiedyś też krępował się takimi pytaniami, że miał te same wątpliwości i pytania dotycząc sfery intymnej, jednak nie miał z kim o tym porozmawiać. Podkreśla tu swoją szczególną rolę, powiernika, przyjaciela i osoby, dzięki której dziecko ma możliwość poznania tej tematyki. Etap ten może charakteryzować się wspólnymi masturbacjami przez internet, wspólnym przeżywaniem i opowiadaniem o tym, co się wydarzyło. Sprawca często komplementuje dziecko, niekiedy zapewniając mu w przyszłości karierę dzięki swoim znajomościom.
- W etapie trzecim sprawca dąży do spotkania, oswaja z tą myślą dziecko. Etap ten zależy od podejścia dziecka, interwencji rodziców. Podczas spotkania może dojść do kontaktów seksualnych między sprawcą a ofiarą.

Występowanie wszystkich etapów przestępstwa *groomingu* i ich długość zależy już od indywidualnych preferencji sprawcy i podatności dziecka na uwodzenie.

4. SPRAWCY PRZESTĘPSTWA *GROOMINGU*

W raporcie European Online Grooming Project z 2012 r.¹⁶ wyróżniono trzy typy sprawców przestępstwa *groomingu*: 1) intymacy – seeking, 2) adaptable style i 3) typer – sexualised.

Pierwszym zidentyfikowanym typem groomera (sprawcy) jest „przestępca poszukujący intymności”. Mężczyźni z tej grupy nie mieli wcześniej żadnych wyroków skazujących za przestępstwa seksualne. Mają obraźliwe, wspierające przekonania, które polegają na postrzeganiu kontaktu z młodą osobą jako związku z osobą wyrażającą zgodę na daną formę kontaktu. Mężczyźni z tej grupy nie mieli żadnych nieprzyzwoitych zdjęć dzieci i nie mieli kontaktu online z żadnym przestępcą seksualnym. Prawdopodobne jest również, że ta grupa spędzała dużo czasu online z młodą osobą, zanim spotkała ofiarę w rzeczywistości.

¹⁶ European Online Grooming Project Final Report, https://www.researchgate.net/publication/257941820_European_Online_Grooming_Project_-_Final_Report/link/00b7d526661dfa49a9000000/download (dostęp 29.01.2021 r.).

Drugi typ to „dostosowany przestępca w internecie”. To grupa mężczyzn często wcześniej skazanych za przestępstwa seksualne wobec dzieci. Posiadają poglądy, które dotyczyły ich własnych potrzeb i postrzegają ofiarę jako dojrzałą oraz zdolną do kontaktu seksualnego. Mężczyźni z tej grupy posiadają zbiory pornografii dziecięcej. Zwykle nie mieli też znaczącego kontaktu z innymi przestępcami seksualnymi w internecie. Symptomatycznym aspektem mężczyzn w tej grupie jest to, że potrafili dostosowywać swoją tożsamość i styl rozmowy w zależności od tego, jak młoda osoba prezentowała się w sieci, i jak reagowała na ich pierwszy kontakt.

Trzeci typ groomera to typ „przestępy hiper-seksualizowanego”. Charakteryzuje się rozległymi zbiorami nieprzyzwoitych wizerunków dzieci i znacznym kontaktem z innymi przestępcami seksualnymi lub grupami przestępców. Niektórzy mężczyźni z tej grupy posiadali również pokaźne zbiory ekstremalnej pornografii dla dorosłych. Kontakty z młodymi ludźmi szybko się nasilały i miały charakter mocno zseksualizowany. Przedstawiciele tej grupy zazwyczaj nie personalizowali kontaktu. W tej grupie spotkania osobiste były mniej rozpowszechnione niż w dwóch poprzednich. Przestępcy „hiper-seksualizowani”, jak wykazano, byli uprzednio skazani za posiadanie pornografii dziecięcej. Warto wskazać również czynniki wiktymizacyjne, sprzyjające narażeniu na stanie się ofiarą *groomingu*. Zalicza się do nich m.in. niedostatki w zaspokajaniu potrzeb emocjonalnych w relacjach zarówno z rodzicami/opiekunami, jak i rówieśniczymi grupami odniesienia, wyciszony introwertyzm, niskie poczucie własnej wartości utrwalane przez środowisko rodzinne, a często także szkolne, brak ogólnego poczucia bezpieczeństwa i akceptacji, i wynikająca z tego zwiększona podatność na manipulację¹⁷.

5. GROOMING W POLSKIM KODEKSIE KARNYM

W polskim Kodeksie karnym¹⁸ przestępstwo *child groomingu* zostało spenalizowane w art. 200a, który został wprowadzony do Kodeksu karnego w 2009 r. W przytoczonym artykule kryminalizacją zostały objęte dwa typy zachowań. Paragraf pierwszy odnosi się do zachowania polegającego na tym, że sprawca w celu popełnienia określonych przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej, nawiązuje kontakt z małoletnim poniżej lat 15, zmierzając za pomocą wprowadzenia go w błąd, wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania sytuacji albo przy użyciu groźby bezprawnej do spotkania z nim. Paragraf drugi penalizuje zachowanie polegające na tym, że sprawca za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej składa małoletniemu poniżej lat 15 propozycję obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej albo udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych i zmierza do jej realizacji¹⁹.

Ustawodawca umieścił przestępstwo *groomingu* w rozdziale XXV Kodeksu karnego. Przedmiotem ochrony jest wolność seksualna, zmierzająca do ochrony

¹⁷ Szerzej na ten temat K. Fenik, *Grooming – uwodzenie dzieci w Internecie* [w:] *Tabu seksuologii*, A. Jodko, Warszawa 2008, s.140 i n.

¹⁸ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1444) – dalej k.k.

¹⁹ E. Kijanka, K. Lipska, *Child grooming...* [w:] *Stop...*, s. 30.

wolności od nawiązywania przez małoletnich poniżej 15. roku życia kontaktów seksualnych z uwagi na brak możliwości podjęcia przez te osoby świadomej decyzji w przedmiocie zadysponowania swoją seksualnością. Indywidualnym przedmiotem ochrony będzie prawidłowy rozwój fizyczny i psychiczny małoletnich. Artykuł 200a § 1 i 2 k.k. zaliczany jest do kategorii przestępstw abstrakcyjnego narażenia na niebezpieczeństwo dobra prawnego, jakim jest wolność seksualna²⁰.

Przestępstwo *groomingu* zaliczane jest do przestępstw powszechnych, oznacza to, że podmiotem przestępstwa może być każda osoba uznana przez prawo karne za zdolną do ponoszenia odpowiedzialności. Krąg podmiotów nie został w żaden sposób zawężony.

Przepis art. 200a k.k. nie zawiera znamion nieumyślności, tym samym czyny mogą zostać popełnione wyłącznie umyślnie. Artykuł 200a § 1 k.k. określa typ podstawowy przestępstwa *groomingu*. Może zostać popełniony tylko w zamiarze kierunkowym znamionnym celem, którym może być popełnienie zgwałcenia pedofilskiego, seksualnego wykorzystania małoletniego albo produkowanie lub utrwalanie treści pornograficznych z udziałem małoletniego. Podjęcie zachowania sprawczego opisanego w art. 200a § 1 jest uzależnione od zamiaru dopuszczenia się przez sprawcę jednego z przestępstw seksualnych, których sprawca chce popełnić poprzez doprowadzenie do spotkania z małoletnim poniżej lat 15. Do grupy tych przestępstw można zaliczyć: przestępstwo zgwałcenia pedofilskiego (art. 197 § 3 pkt 2), przestępstwo pedofilii (art. 200 § 1), przestępstwo prezentowania lub rozpowszechniania treści pornograficznych albo udostępniania przedmiotów pornograficznych osobom małoletnim poniżej lat 15 (art. 200 § 3), przestępstwo prezentowania małoletniemu poniżej lat 15 wykonania czynności seksualnych (art. 200 § 4), przestępstwo prowadzenia reklamy lub promocji działalności, polegającej na rozpowszechnianiu treści pornograficznych w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi małoletniemu poniżej lat 15 (art. 200 § 5) oraz produkowania lub utrwalania treści pornograficznych (art. 202 § 3, 4 i 4b)²¹.

W paragrafie 2 obcowanie płciowe może zostać popełnione umyślnie w zamiarze bezpośrednim²². Podążając za stwierdzeniem Sądu Najwyższego (dalej SN): „Wymagane do przypisania sprawcy przestępstwa określonego w art. 200a § 2 k.k. wypełnienie jego zachowaniem znamienia zmierzania do realizacji propozycji seksualnej, o jakiej mowa w tym przepisie, ma miejsce także wtedy, gdy składający taką propozycję, po jej złożeniu małoletniemu poniżej lat 15, nakłania go następnie, w tym przez ponaglanie, do reakcji na nią, bez względu na to, czy nakłanianie to okaże się skuteczne ani czy nakłaniany w ogóle zareaguje w jakikolwiek sposób na takie nakłanianie”²³.

Wyżej opisany czyn zasługuje na miano szczególnie nagannego, ponieważ sprawca nie ujawnia wobec małoletniej ofiary swoich niecznych intencji. Do działań zmierzających do uwiedzenia dziecka zaliczane są: wprowadzanie dziecka w błąd (co do wieku i prawdziwej tożsamości dorosłego), wyzyskania błędu dla nawiązania więzi z dzieckiem i wzbudzenia zaufania, niezdolności dziecka do należytego

²⁰ M. Bielski, *Przestępstwa...*, s. 788.

²¹ M. Bielski, *Przestępstwa...*, s. 788–790.

²² M. Budyn-Kulik, M. Kulik, *Kodeks Karny. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 663.

²³ Postanowienie SN z 17.03.2016 r., IV KK 380/15, OSNKW 2016/6, poz. 38.

pojmowania sytuacji, użycia groźby bezprawnej lub szantażu w stosunku do dziecka (wykorzystując zwierzenia dziecka dotyczące jego spraw osobistych). Zastosowanie tych środków łącznie z zamiarem sprawcy do doprowadzenia do jego spotkania z małoletnim, którego celem jest popełnienie wobec niego innych przestępstw o charakterze seksualnym²⁴.

Odnosnie do różnicy między czynami penalizowanymi zarówno w paragrafie 1, jak i w paragrafie 2 wypada wskazać na argumentację SN: „Czyn opisany w art. 200a § 2 k.k. różni się do czynu opisanego w art. 200a § 1 k.k. tym, że sprawca nie posługuje się odpowiednimi środkami działania przestępczego (wprowadzenie w błąd, zastosowanie groźby bezprawnej), lecz wprost wyjawia swoje zamiary, składając małoletniemu propozycję podjęcia zachowań, o których mowa w tym przepisie 2. Wymagane do przypisania sprawcy przestępstwa określonego w art. 200a § 2 k.k. wypełnienie jego zachowaniem znamienia zmierzania do realizacji propozycji seksualnej, o jakiej mowa w tym przepisie, ma miejsce także wtedy, gdy składający taką propozycję, po jej złożeniu małoletniemu poniżej lat 15, nakłania go następnie, w tym przez ponaglanie, do reakcji na nią, bez względu na to, czy nakłanianie to okaże się skuteczne ani czy nakłaniany w ogóle zareaguje w jakikolwiek sposób na takie nakłanianie. Znamię powyższe jest wypełnione zatem w szczególności takim zachowaniem, które polega na wielokrotnym, usilnym nakłanianiu i ponagłaniu małoletniej poniżej 15 lat, poza samym ponawianiem propozycji seksualnych, do nawiązania z nim kontaktu, używając takich zwrotów jak: «odpisz», «czekam», «dlaczego nie piszesz»²⁵.

Typ przestępstwa spenalizowany w art. 200a § 1 k.k. penalizuje bardzo niebezpieczną odmianę nawiązywania na dystans – za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej kontaktu z małoletnim niemającym lat 15 i zmierzania do spotkania z nim w rzeczywistości w celu dokonania gwałtu lub wykorzystania seksualnego bądź tworzenia lub utrwalania treści pornograficznych z jego udziałem²⁶. Pojęcie sieci telekomunikacyjnej sprecyzowane zostało w art. 2 pkt 35 ustawy z 16.07.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne²⁷: sieć telekomunikacyjna to „systemy transmisyjne oraz urządzenia komutacyjne lub przekierowujące, a także inne zasoby, w tym nieaktywne elementy sieci, które umożliwiają nadawanie, odbiór lub transmisję sygnałów za pomocą przewodów, fal radiowych, optycznych lub innych środków wykorzystujących energię elektromagnetyczną, niezależnie od ich rodzaju”. Przy tym punkcie należy wskazać, że współcześnie największym problemem jest tzw. łowienie dzieci w sieci za pośrednictwem internetu. Postępowanie karygodne sprawcy nie urywa się w momencie nawiązania kontaktu z dzieckiem, ponieważ sprawca posuwa się dalej. Jego z góry powziętym celem jest zamiar spotkania z poznany w sieci internetowej dzieckiem – w rzeczywistości.

Ustawodawca w art. 200a § 2 k.k. do realizacji znamion tego czynu zabronionego zamieścił wymóg podjęcia przez sprawcę dwóch powiązanych ze sobą zachowań

²⁴ M. Filar, M. Berent [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, J. Bojarski, M. Bojarski, P. Czarnecki, W. Filipkowski, O. Górniok, E.M. Guzik-Makaruk, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L.K. Paprzycki, E.W. Pływaczewski, W. Radecki, A. Sakowicz, Z. Siwik, B.J. Stefańska, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, M. Filar, M. Berent, wyd. V, Warszawa 2016, art. 200(a), LEX/el. 2016.

²⁵ Postanowienie SN z 23.11.2017 r., V KK 227/17, LEX nr 2418099.

²⁶ V. Konarska-Wrzošek [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, A. Lach, J. Lachowski, T. Oczkowski, I. Zgoliński, A. Ziółkowska, V. Konarska-Wrzošek, wyd. III, Warszawa 2020, art. 200(a), LEX/el. 2020.

²⁷ Dz.U. z 2019 r. poz. 2460 ze zm.

sprawczych: sprawca musi dopuścić się zachowania polegającego na złożeniu małoletniemu poniżej lat 15 propozycji obcowania płciowego, poddania się lub wykonania innej czynności seksualnej lub udziału w produkowaniu lub utrwalaniu treści pornograficznych, następnie sprawca musi podjąć dalej idące zachowania zmierzające do realizacji tej propozycji²⁸.

Przestępstwo *groomingu* zagrożone jest w paragrafie 1 karą pozbawienia wolności do lat 3, zaś w paragrafie 2 – karą grzywny w alternatywie z karą ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Warto w tym miejscu postawić pytanie – czy art. 200a k.k. zapewnia należyłą ochronę dla małoletniego w sieci? Omawiany art. 200a niewątpliwie pełni ważną rolę oraz stanowi *novum* na gruncie polskiego ustawodawstwa. Jednakże, jedynie łącznie z zastosowaniem przepisów prawa międzynarodowego, jak i innych przepisów prawa krajowego stanowi narzędzie, które za pomocą sankcji karnych może działać zarówno represyjnie, jak i prewencyjnie na przyszłego sprawcę. Ważną rolę odgrywa również policja, która w ramach kontroli operacyjnej może, na podstawie art. 19 ustawy o Policji²⁹, chociażby podawać się za osoby małoletnie i za pomocą komunikatorów inicjować kontakt z ewentualnymi sprawcami w celu detekcji przypadków *groomingu*, ale bez rzeczywistego wykorzystania dziecka. Budzi to wiele kontrowersji wśród przedstawicieli świata nauki, jednakże trzeba mieć na uwadze, że finalnie pozwala na ujęcie potencjalnego groomera bez zadawania cierpienia dziecku. Najlepsze narzędzie prewencyjne stanowi bez wątpienia tzw. nieformalna kontrola społeczna, która leży po stronie najbliższych małoletniego – jego rodziców/opiekunów prawnych, rodzeństwa, kolegów i koleżanek ze szkoły oraz dalszej rodziny.

Uogólniając, przeciwdziałanie *groomingowi* nie jest kwestią prostą, a to chociażby z uwagi na fakt, że jest ono stosunkowo nowe i trzeba mieć na uwadze, iż występują luki w wiedzy empirycznej na jego temat. Z roku na rok nowe badania dostarczają informacji na temat metod działania sprawców *groomingu*, zarówno przyczyn, jak i skutków tego zjawiska. Zarówno dynamiczny rozwój internetu, jak i samego zjawiska *groomingu* stwarza problemy w przystosowaniu narzędzi profilaktyki, kontroli oraz reagowania w stosunku do szybkiego postępu technicznego, jak również zmieniającej się rzeczywistości³⁰.

6. PODSUMOWANIE

Reasumując, *grooming* jest kryminalizowany ze względu na przekonanie o potrzebie ochrony dzieci przed wykorzystaniem seksualnym. Następstwem tego jest powstanie nieodwracalnych zmian w zdrowiu psychicznym młodego człowieka. *Grooming* ze względu na praktycznie niczym nieograniczone możliwości internetu może rozwijać się na szeroką skalę. Ochrona prawna zapewniona przez penalizację tego zachowania w Kodeksie karnym jest jedynie elementarnym aspektem prewencyjnym. Uwrażliwianie dzieci oraz ich rodziców na niebezpieczeństwa zagrażające zdrowiu psychicznemu, a niekiedy też fizycznemu w internecie powinno być

²⁸ M. Bielski, *Przestępstwa...*, s. 797.

²⁹ Ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 360).

³⁰ M. Dąbrowska, *Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne*, Warszawa 2018, s. 96–97.

realizowane w obrębie szkoły. Rodzice powinni więcej czasu poświęcić na to, aby sprawdzić, jak dziecko spędza swój wolny czas za pomocą komputera. Rozmowa z własnymi dziećmi o zagrożeniach związanych z internetem powinna być jednym z elementów prewencji. Umożliwienie przez twórców telefonów i smartfonów ciągłego korzystania z aplikacji portali społecznościowych doprowadziło do tego, że sprawcy mogą mieć ciągły kontakt z ofiarą, nie tylko wtedy, gdy spędza ona czas w domu.

Summary

Emilia M. Truskolaska, *Grooming of Minors in the Internet: Criminal Law and Criminological Aspects*

In the era of the Internet, children are exposed to many new perils, child grooming being one of them. In Poland, grooming has been penalized in the Criminal Code under Article 200a as late as in 2009. Thanks to the statistics of the National Police Headquarters, the number of proceedings initiated and crimes identified can be observed to be on the rise. Child grooming is a very important issue because many children can be prevented from becoming victims by understanding the mechanisms of action of potential child grooming perpetrators. The aim of this paper is to present the concept, the profile of a perpetrator and the statutory elements of this crime.

Keywords: *Grooming, internet crime, juvenile victims*

Streszczenie

Emilia M. Truskolaska, *Grooming, czyli uwodzenie małoletnich przez internet – aspekty kryminologiczne oraz prawne*

W dobie rozwoju internetu powstaje wiele zagrożeń skierowanych przeciwko dzieciom. Jednym z nich jest child grooming, inaczej nazywany uwodzeniem dzieci. W Polsce dopiero w 2009 r. przestępstwo groomingu zostało spenalizowane w Kodeksie karnym, w jego art. 200a, a dzięki statystyce Komendy Głównej Policji można zauważyć tendencję wzrastającą w liczbie postępowań wszczętych oraz liczbie przestępstw stwierdzonych. Child grooming jest bardzo ważnym zagadnieniem, ponieważ dzięki poznaniu mechanizmów działania potencjalnych sprawców tego przestępstwa można ochronić wiele dzieci przed stanieniem się ofiarami. Celem artykułu jest przybliżenie pojęcia, sylwetki sprawcy oraz ustawowych znamion przestępstwa groomingu.

Słowa kluczowe: *grooming, przestępczość w internecie, nieletnie ofiary*

Literatura:

1. Andrzejewska A., *Dzieci i młodzież w sieci zagrożeni realnych i wirtualnych. Aspekty teoretyczne i empiryczne*, Warszawa 2014.
2. Bielski M., *Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności [w:] Kodeks karny, część szczególna*, red. A. Zoll, Warszawa 2017.
3. Budyn-Kulik M., Kulik M. [w:] *Kodeks karny*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2015.

4. Dąbrowska M., *Grooming – wybrane aspekty prawnokarne i kryminologiczne*, Warszawa 2018.
5. Fenik K., *Grooming – uwodzenie dzieci w Internecie* [w:] *Tabu seksuologii*, A. Jodko, Warszawa 2008.
6. Filar M., Berent M. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, J. Bojarski, M. Bojarski, P. Czarnecki, W. Filipkowski, O. Górniok, E.M. Guzik-Makaruk, S. Hoc, P. Hofmański, M. Kalitowski, M. Kulik, L.K. Paprzycki, E.W. Pływaczewski, W. Radecki, A. Sakowicz, Z. Siwik, B.J. Stefańska, R.A. Stefański, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, L. Wilk, M. Filar, M. Berent, wyd. V, Warszawa 2016.
7. Filar M. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Filar, Warszawa 2012.
8. Kijanka E., Lipska K., *Child grooming – mroczna strona seksualności* [w:] *Stop pedofilii*, red. J. Buwała, K. Wątor, Kielce 2012.
9. Konarska-Wrżosek V. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, A. Lach, J. Lachowski, T. Oczkowski, I. Zgoliński, A. Ziółkowska, V. Konarska-Wrżosek, wyd. III, Warszawa 2020.
10. Mreńca T., *Zagrożenia świata wirtualnego wśród dzieci i młodzieży*, Katowice 2009.
11. Romańczuk-Grącka M., *Grooming – między polityczno-kryminalną potrzebą a prawnodogmatyczną krytyką*, *Studia Prawnoustrojowe* 2013, nr 19.
12. Salter A.C., *Pokonywanie traumy – jak zrozumieć i leczyć dorosłe ofiary wykorzystywania seksualnego w dzieciństwie*, Poznań 2008.
13. Wojtasik Ł., *Pedofilia i pornografia dziecięca w Internecie*, <https://dzieckokrzywdzone.fdds.pl/index.php/DK/article/view/140>